

Tillæg nr. 1 – dækker perioden juli 2002 – juli 2003

Disse sider udgør et tillæg til udgivelsen Finn Madsen: *Mellemøsten i det 21. århundrede – i amerikansk perspektiv* (forlaget lee, 2002). - Teksten i kapitel 2 er hermed ajourført til juli 2003.

I efteråret 2002 begyndte USA at sende omfattende militærstyrker og -udrustning til forskellige baser i Mellemøsten. Målet var tydeligvis at få Irak til at indordne sig. Præsident Bush's tålmodighed med Saddam Hussein var ved at slippe op ...

I efteråret 2002 vedtog FN's sikkerhedsråd resolution nr. 1441 om Irak, ifølge hvilken landet fuldt ud skulle samarbejde om resolutionens gennemførelse. Den fordrede bl.a., at (1) Irak accepterede at modtage godt 200 internationale våbeninspektører, der skulle kontrollere landets våbenprogrammer, og at (2) landet i begyndelsen af december 2002 til FN skulle aflevere en fuldstændig og udtømmende rapport for disse våbenprogrammer. Resolutionen understregede, at hvis ikke Irak fuldt ud samarbejdede om dens gennemførelse, var der tale om et "afgørende brud" på landets forpligtelser, der ville få "alvorlige konsekvenser". Resolutionen blev vedtaget enstemmigt af Sikkerhedsrådets 15 medlemmer. Resolutionen bekræftede samtidig tidligere resolutioner, der om nødvendigt gav mandat til anvendelse af magt.

Det er her vigtigt at slå fast, at initiativet ifølge FN-resolutionen skulle ligge hos Irak: det var Saddam Hussein, der inden for en snæver tidsfrist definitivt skulle bevise, at Iraks atomare, biologiske og kemiske våbenprogrammer var tilintetgjort. Det var derfor ikke FN's våbeninspektører, der havde bevisbyrden; de var blot kontrollanterne, og hvorvidt de måtte finde 'forbudte' våben eller ej, var således ikke afgørende for, hvorvidt Irak kunne siges at leve op til resolution nr. 1441. – Saddam Hussein forstod tilsyneladende situationens alvor og accepterede FN-inspektørernes ankomst til Irak, hvortil de siden 1998 havde været forment adgang.

Utilstrækkelig rapportering, men ingen fund af masseødelæggelsesvåben

Irak havde i begyndelsen af december 2002 afleveret en meget omfattende rapport på 8.000 sider om sine masseødelæggelsesvåben. Den blev fra alle sider afvist som helt utilstrækkelig og intetsigende, og den beviste ifølge FN ikke noget som helst ang. evt. afskaffelse af sådanne våben. Problemet var imidlertid, at FN-inspektørerne i det tidlige forår 2003 trods omfattende undersøgelser i Irak endnu ikke havde fundet spor af sådanne våben. I februar fremlagde den amerikanske udenrigsminister Colin Powell en omfattende dokumentation i form af satellitfotos, båndoptagelser af telefonsamtaler mellem højtstående irakere m.v. i FN, der alt sammen pegede i retning af irakiske forsøg på at skjule masseødelæggelsesvåben. Men "den rygende pistol", d.v.s. det afgørende bevis for disse våbens til-

stedevarrelse, kunne ikke fremlægges.¹

En uges tid senere offentliggjorde FN-inspektørerne så deres afsluttende rapport. Det korte af det lange var, som det fremgik af rapporten, at Irak stadig ikke samarbejdede fuldt og helt med inspektørerne, men at der ikke var sket egentlige våbenfund. Dette fik USA og Storbritannien til at hævde, at Saddam Hussein nu havde forspildt sin sidste chance for en fredelig løsning på problemet, mens de øvrige permanente medlemmer af Sikkerhedsrådet – Frankrig, Rusland og Kina – var imod magtanvendelse og krævede mere tid til inspektørerne. Denne sidste holdning tilsluttede Tyskland sig, og det kom til skarpe og hidtil usete konfrontationer i FN mellem amerikanerne og briterne på den ene side og franskmændene, russerne og tyskerne på den anden. Kineserne holdt lav profil. Samtidig begyndte USA at flytte sine militærstyrker og depoter væk fra Saudi-Arabien og hen til mere pålidelige og samarbejdsvillige partnere i regionen: Kuwait, Bahrain, Qatar, De forenede Arabiske Emirater og Oman. Forklaringen var tydelig nok: siden 11. september 2001 havde USA i stadig stigende grad opfattet saudierne som højst upålidelige allierede og måske oven i købet potentielle fjender, og hvor dagene for det enevældige kongedømmes styre formentlig var overskuelige.

Et sidste ultimatum

Den 18. marts 2003 stillede præsident Bush den irakiske diktator overfor et ultimatum: enten forlod han og hans to sønner Irak inden 48 timer eller også ville Irak blive angrebet. Saddam svarede ikke, og ved fristens udløb indledte amerikanske og britiske styrker krigshandlingerne. Mere end 35 lande bakkede op om krigen, men foruden USA og Storbritannien var kun to andre lande aktivt med: Australien og Danmark!²

¹ Hele Colin Powells tale i FN kunne i sommeren 2003 stadig læses på <http://www.state.gov/secretary/rm/2003/17300.htm>, hvor også de fremlagte materialer var tilgængelige.

² På grund af oppositionens modvilje mod dansk krigsdeltagelse valgte statsminister Anders Fogh Rasmussen ikke at sende de af USA stærkt efterspurgte og særdeles slagkraftige specialstyrker fra Jægerkorpsen og Frømandskorpsen afsted. Den danske krigsdeltagelse kom alene til at bestå i patruljering i mellemøstlige farvande af to flådefartøjer: en korvet og en u-båd. Ikke mindst det sidste affødte mange morsomheder fra ud- og indland: "En dansk u-båd i den irakiske ørken?!" – Et indtryk af den politiske situation i Folketinget i forbindelse med krigen mod Irak kan fås gennem folketingsdebatten den 19. marts 2003: <http://www.>

I modsætning til 1991-krigen om befrielsen af Kuwait kunne 2003-krigen på grund af et flertal imod ikke føres i FN-regi³. USA besluttede ikke at ville forsøge at tvinge en afstemning herom igennem – en afstemning, der ville have gået det imod.

USA og Storbritannien valgte at ignorere NATO-partnerne Tyskland og Frankrig samt Rusland og Kina. Især Frankrigs stejle og afvisende holdning til en krig mod Saddam Hussein blev taget ilde op i USA.

2. Krigens forløb foråret 2003

1. fase

Krigen var fra amerikansk-britisk side planlagt som en lynkrig.

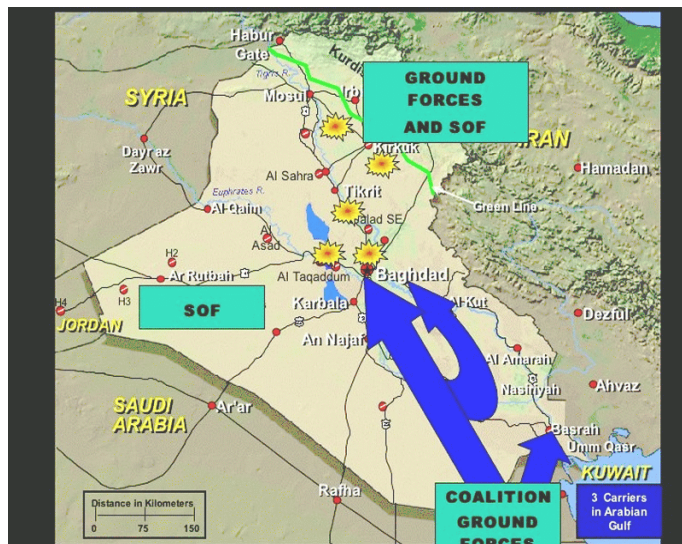
Efter omfattende bombeangreb fra bl. a. flybaser i Tyrkiet og fra hangarskibe i Middelhavet, og Den persiske Golf, skulle amerikanske styrker sættes ind i en nordfront fra Tyrkiet samtidig med at amerikanske-britiske styrker skulle angribe fra Kuwait i syd.

I sidste øjeblik afviste den tyrkiske regering imidlertid at lade omkring 65.000 amerikanske styrker plus B-52 bombeflyene operere fra tyrkisk territorium. De forbløffede amerikanere annullerede omgående en pakke i form af gaver, gældsafskrivning og lån til det økonomisk trængte Tyrkiet på mellem 100 og 200 mia. Dkr.

I stedet valgte amerikanerne at nedkaste nogle få tusinde mand faldskærmstropper over det nordlige Irak, hvor de sluttede sig til kurdiske oprørere, der var fjendtlige overfor både tyrkere og irakere. Området kom hurtigt på amerikansk/kurdiske hænder; sammen nedkæmpede de forskellige muslimsk-fundamentalistiske grupper nær grænsen til Iran, som amerikanerne ville have ryggen fri for ved en fremrykning mod syd. Ligeledes blev den tyrkiske hær advaret mod at blande sig og angribe deres arvefjender kurderne. Herefter valgte amerikanerne at flytte deres styrker fra Tyrkiet for at lade dem deltage i hovedfremstødet fra Kuwait i syd op gennem Irak.

Efter omfattende præcisionsangreb med bombefly og krydsermissiler på udvalgte mål i Bagdad og havnebyen Basra startede felttoget fra syd.

Et forsøg på at dræbe Saddam Hussein og hans sønner ved et luftangreb på en villa i en af krigens

Kortet viser de amerikansk-britiske fremstød i Irak fra opmarchområderne i Kuwait.

allerførste dage lykkedes måske – måske ikke? I hvert fald blev hverken Saddam eller hans sønner senere set med sikkerhed, selv om diktatorens dukken op på tv og lejlighedsvis indtalinge af opfordringer på bånd om kompromisløs bekæmpelse af amerikanerne såede tvivl om hans død. Vestlige eksperter var af den opfattelse, at optagelserne kunne have fundet sted inden krigen brød ud, eller det kunne være en af hans talrige dobbeltgængere, der optrådte på tv. Heller ikke lyd-båndene kunne med sikkerhed verificeres som ægte.

Basra omringedes af briterne på krigens første dag, og i løbet af et par uger var al modstand i millionbyen brudt. Amerikanerne rykkede nordpå i ilmarker, og trods lejlighedsvis hårdnakket irakisk modstand, sandstorme og andre forhindringer var amerikanerne hastigt på vej mod Bagdad. I en vis udstrækning blev de allierede modtaget af civile irakere som befriere, men alligevel var modtagelsen ikke helt så begejstret som man havde forestillet sig. Ét var at slippe af med tyrannen Saddam og hans morderiske regime; noget andet var at "befriere" i en vis udstrækning opfattedes som ude på blot at mele deres egen kage – og sætte sig på Iraks enorme oliereserver.

2. fase

I løbet af en uges tid stod de amerikanske styrker udenfor Bagdad. Her gik den amerikanske offensiv tilsyneladende i stå. Sandheden var, at felttoget var gået endnu hurtigere end forudset; nye forsyninger skulle føres frem og Bagdads forsvarsevne/-vilje afprøves.

Saddams elitestyrker, der var placeret omkring hovedstaden, blev udsat for omfattende luftbombardementer. I begyndelsen af april sendte amerikanerne forsøgsvis en mindre tankkolonne ind i Bagdads centrum uden at møde væsentlig modstand. Det irakiske styre var i fuld opløsning, og den koordinerede militære modstand var næsten ikke længere eksisterende. Den 9. april rykkede amerikanerne så ind i Bagdads centrum, og under stor mediebevågenhed blev en kæmpestatue af Saddam Hussein væltet.

Så kom turen til de øvrige irakiske storbyer i nord.

ft.dk/?samling/20021/MENU/00000002.htm. (Gå ind under "Møder i Folketingssalen" og aktiver den anførte dato).

³ Professor i folkeret og EU-ret Hjalte Rasmussen har i en kronik i *Politiken* 02.04.2003 diskuteret, hvorvidt amerikanerne og englænderne handlede i overensstemmelse med folkeretten og tidligere FN-resolutioner ved at angribe Irak. Hjalte Rasmussens konklusion er et "ja" til begge spørgsmål. – Andre forskere er uenige. – Se også Martin Mennekes diskussion i *Nye regler og gamle trusler – folkeretten efter Irak-krigen* i magasinet *udenrigs*, nr. 2/2003, s. 6-18.

Amerikanske tropper under indtoget i en irakisk by.

Også her var modstanden mod de amerikanske tropper sporadisk. Selv Saddams hjemby Tikrit faldt uden egentlige kamphandlinger.

Det irakiske diktatur eksisterede ikke længere.

Påstande – og virkeligheden!

Både før og under krigen flød medierne over med mulige rædselsscener, godt hjulpet på vej af især vesteuropæiske 'eksperter' og politikere, der var modstandere af at fjerne Saddam Hussein med magt:

(1) Påstand: olieklenderne ville blive sat i brand, og en økologisk katastrofe af hidtil usete dimensioner ville indtræffe. – Virkeligheden: det lykkedes for irakerne at sætte mindre end en halv snes ud af ca. 1.600 oliebrønde i brand, og disse brande blev slukket af vestlige eksperter i løbet af få dage.

(2) Påstand: den republikanske garde, Saddams elitestyrke, ville være en formidabel modstander og kræve tusinder af allierede soldaters liv i opslidende bykampe. – Virkeligheden: garden blev bombet sønder og sammen, 'smeltede væk' og ydede bogstavelig talt ingen modstand, da det kom til stykket.

(3) Påstand: selvmordsbombere i tusindvis ville umuliggøre en indtrængen i byerne. – Virkeligheden: ganske få selvmordsbombemænd bevirkede amerikanske tab på ca. 10 soldater.

(4) Påstand: grusomme nærkampe i Bagdad med enorme civile ødelæggelser á la Stalingrad og Berlin i foråret 1945 ville finde sted. – Virkeligheden: præcisionsbombardementer og republikanergardens opløsning bevirkede meget ringe ødelæggelser og begrænsede civile tab, formentlig omkring 1.000 personer.

(5) Påstand: krigen ville medføre et vildt oprør overalt i den arabiske verden. – Virkeligheden: den arabiske verden havde aldrig bakket op om Saddams diktatur, og i det store hele var der fra magthavernes side tilfredshed med tyrannens fald. De mange (fredsomme) demonstrationer i de arabiske storbyer var kontrolleret af magthaverne dér, og var i højere grad udtryk for modstand mod USA's hensigter end for støtte til Irak.

(6) Påstand: Der ville komme terrorhandlinger overalt i den vestlige verden. – Virkeligheden: Kun et par terroranslag fandt sted – faktisk langt færre end vanligt.

(7) Påstand: Flygtninge i hundred tusindvis ville strømme til nabolandene og skabe en humanitær katastrofe af gigantisk omfang. – Virkeligheden: Der var ingen flygtninge; civile beboelser blev ikke lagt øde, og byerne blev først indtaget, når militærstyrkerne i nærhe-

den var besejret. Der var således ingen grund til for civilbefolkningen at flygte, og det gjorde de da heller ikke!

(8) Påstand: Krigen ville trække ud i mange måneder, og ville blive et nyt Vietnam med kolossale militære tab på begge sider. – Virkeligheden: Efter 3 ugers felttog var de væsentligste kamphandlinger slut. Koalitionens styrker havde vist sig totalt overlegne i enhver henseende og fejlet al modstand til side med minimale tab: ca. 125 amerikanske og engelske soldater var faldet og måske omkring 5.000 irakiske. Der herskede uklarhed om de civile tab: talstørrelser mellem 1.000 og 1.500 har været nævnt.

Syrien og Iran

Mod krigens slutning opstod der forlydender om, at Syrien havde givet husly til nogle af Saddams topfolk, ligesom et antal irakiske masseødelæggelsesvåben var blevet overflyttet hertil. Trods officiel syrisk benægtelse advarede USA alligevel Syrien i fuld offentlighed og mere end antydende, at "turen" meget hurtigt kunne komme til denne nation, i fald man ikke indordnede sig. Det gjorde Syrien så – i det mindste verbalt!

Også Iran måtte tage imod en kraftig amerikansk advarsel for via det shia-muslimske flertal i Irak at puste til oprørsflammerne mod de amerikanske styrker. Iran bedyrede sin uskyld, men også her var man klar over, at man var blevet genstand for USA's opmærksomhed.

Både Syrien og Iran var ilde lidte i USA, hvor de opfattedes som sponsorer for terrororganisationer, og begge var totalt chanceløse i en militær konfrontation med USA. Desuden ville Syriens arvefjende Israel formentlig let kunne overtale til at "pacificere" Syrien.

Den militære lære

I de to militære opgør med Irak i 1991 og 2003 viste det amerikanske (og britiske) militær sig så knusende overlegent overfor en talmæssigt større modstander, at militæranalytikere brugte udtrykket "lerdueskydning" om krigene. Ifølge disse analytikere var der slet ikke tale om rigtig krig: det irakiske militær blev stillet op og lagt ned igen uden egentlig kamp. Fra først til sidst styrede de vestlige styrker de militære begivenheder og påførte det irakiske militær meget omfattende tab, mens civilbefolkningen i det store hele gik fri. Den militære indsats må helt igennem vurderes som en ubetinget succes; nøgleordene var 'fleksibilitet' (flere typer angreb kunne iværksættes samtidig og uafhængigt af hinanden), 'mobilitet' og 'hurtighed' (fx flyttedes de styrker der skulle have angrebet fra tyrkisk territorium lynhurtigt og ukompliceret til Kuwait).

3. Årsagerne til krigen

De officielle og uofficielle forklaringer på og begrundelser for den amerikansk-britiske krig mod Irak i foråret 2003 er talrige. Mens den britiske og amerikanske regering først og fremmest har understreget behovet for at afvæbne et Irak i besiddelse af masseødelæggelsesvåben, har den internationale opinion tilføjet adskillige

andre årsagsforklaringer. Nedenfor skal nogle af årsagerne til krigen kort diskuteres.

1. Irakiske masseødelæggelsesvåben

Amerikanske og britiske påstande om eksistensen af masseødelæggelsesvåben, FN-inspektørernes utilfredshed med Iraks redegørelser herfor og Saddam Husseins manglende påvisning af at have destrueret disse var den væsentligste direkte begrundelse for krigen. Efter krigen skulle det vise sig, at der ikke blev fundet selv det mindste konkrete spor af disse våben i Irak, hvad der bragte en voldsom international som national kritik af både præsident Bush og premierminister Tony Blair for at have startet Irak-krigen på falske forudsætninger.

Besyderligt er det, at disse våben ikke er dukket frem. Talrige FN-rapporter har i årenes løb understreget, at Irak *har været* i besiddelse af sådanne våben, og at landet ikke har redegjort for deres evt. tilintetgørelse. Hvis våbnene i dag ikke længere eksisterer og er blevet ødelagt af irakerne selv, hvorfor dokumenterede Saddam det så ikke og reddede sig selv og sit regime?

Vi ved i dag således ikke, om våbnene stadig eksisterer, men blot ikke er blevet fundet. Kan de være blevet "eksporteret" til fx Syrien, Iran eller ... ? Dette sidste forekommer ikke ret sandsynligt; en sådan nation måtte imødesee et omfattende amerikansk angreb, sandsynligvis en direkte invasion og regimets tilintetgørelse.

2. 'Arvefjender' siden 1991

Siden Iraks besættelse af Kuwait i 1990, fordrivelsen af de irakiske styrker året efter og Saddams driven gæk med det internationale samfund i årene efter var USA og Irak på kollisionskurs. Lejlighedsvis amerikanske bombninger 1990'erne igennem bragte ingen afgørelse med sig, og som nævnt smed Saddam FN-våbeninspektørerne ud i 1998. Et Saddam-sponsoreret forsøg på at dræbe fhv. præsident Bush under et besøg i Kuwait i 1997 medførte flere amerikanske bombe- og missilangreb på irakiske militærinstallationer og regeringsbygninger i Bagdad. Under et tv-interview om sin antipati mod Saddam Hussein refererede nuværende præsident Bush direkte til de irakiske mordplaner mod sin far med bemærkningen: "He tried to kill my dad".

3. Kampen mod terrorismen

Der har siden 11. september-attentaterne i New York og Washington været gjort talrige forsøg på at finde beviser for Saddam Husseins understøttelse af al-Qaida og andre terrororganisationer. Hverken før, under eller efter krigen mod Irak i foråret 2003 lykkedes det at finde afgørende indicier for en sådan forbindelse.

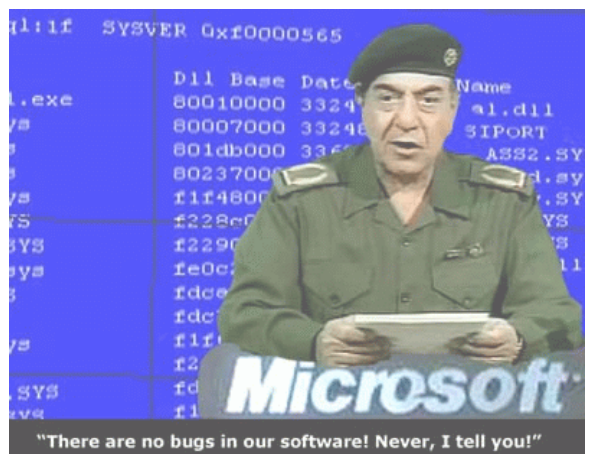
Mindre håndgribelige beviser har det imidlertid ikke skortet på. Både israelere og amerikanere har set Saddams terroristiske hånd bag hans kontante udbetalinger til skadelidte palæstinensere og såkaldte 'martyrer' – (betegnelsen for arabiske selvmordsbombemænd og -kvinder) – i deres kamp mod Israel. 'Prislisten' så således ud: Enhver såret palæstinenser i kampen mod Israel modtog US\$ 500; for varige skader var kompensationen US\$ 1.000; 10.000 US\$ til familier, der mi-

"There are no American infidels in Baghdad. Never!" – Den berygtede irakiske informationsminister Muhi al-Sahaf opnåede med sine groteske pressemøder og let gennemskuelige løgnehistorier nærmest kultstatus i Vesten under Irak-krigen. al-Sahaf benægtede gang på gang de mest indlysende kendsgerninger. Efter krigen forsøgte han at overgive sig til amerikanerne, men blev høfligt afvist, da han ikke tilhørte Saddams inderkreds eller de 55 mest eftersøgte irakiske ledere.

På internet-adressen www.politicalhumor.about.com findes et udvalg af al-Sahafs særprægede udtalelser.

Nedenunder ses to manipulerede fotos fra nettet: (1) En amerikansk Apache-helikopter nærmer sig bagfra, mens al-Sahaf forsikrer sine tilhørere, at "amerikanerne er i færd med at begå selvmord foran Bagdads mure" og (2) al-Sahaf som Microsoft-talsmand og supersælger, der bedyrer, at der ikke findes softwarefejl i firmaets produkter!

stede en 'martyr' og hele 20.000 US\$ til familier, hvor et medlem var død ved et selvmordsattentat. Sådanne betydelige beløb kunne let motivere til terroristiske angreb blandt den ludfattige og desperate palæstinensiske befolkning, hævdedes det.

4. Olie-spørgsmålet

Handlede krigen om olie? – Svaret er: både "ja" og "nej".

- Krigen handlede om olie for så vidt som USA ikke ville risikere, at verdens største oliereserver (i Saudi-Arabien) og de næststørste (i Irak) hver for sig eller i fællesskab måtte kunne bruges imod USA. Konservativ kræfter i USA opererede helt klart med den tanke, at Iraks olie efter krigen skulle anvendes til at indføre et demokratisk, markedsøkonomisk Mellemøsten efter amerikansk forbillede, hvor målet var at sætte OPEC's indflydelse helt ud af kraft og skaffe USA sikre olieforsyninger. Omvendt var mere moderate kræfter i USA tilhængere af, at Iraks olierigdomme først og fremmest blev anvendt til at sikre et demokratisk, stabilt Irak, hvor befolkningen selv fik glæde af oliepengene.

Præsident Bush har gang på gang betonet det sidste synspunkt.

- Krigen handlede ikke om olie, hvis der dermed menes, at USA ville sætte sig på olieklenderne og udnytte dem til eget formål (måske oven i købet besætte dem). Det er en fejltagelse at tro, at USA først og fremmest er interesseret i billig olie. Da USA selv er en af verdens allerstørste producenter, er landet interesseret i moderate, jævnt høje oliepriser, men først og fremmest er amerikanerne interesserede i stabile forsyninger. Desuden får USA (i modsætning til Europa) kun en lille del af sin olie fra Mellemøsten; nærgеографiske områder som Latinamerika og Vestafrica spiller en meget større rolle.

5. Indflydelse i Mellemøsten

Krigen har helt givet også skullet ses som et signal til Mellemøstens øvrige diktaturer om at rette ind efter den amerikanske linje, hvad angik bekæmpelsen af terror. Eksemplerne Syrien og Iran er nævnt ovenfor. Men også Saudi-Arabien har givetvis været målet: Ved at fjerne sine styrker fra baserne i landet har USA dels taget brodden af den fundamentalistiske kritik (fra fx al-Qaida) om at "besudle hellig jord" og dels har Irak-krigen vist, hvor let og ukompliceret et upålideligt, korrupt og ineffektivt saudisk styre vil kunne fjernes og erstattes, hvis det måtte stå til amerikanerne. Efter krigen vil USA lettere kunne stille Saudi-Arabien overfor ultimative krav om at bryde med enhver form for støtte til, hvad USA måtte opfatte som terrororganisationer.

USA ser gerne omfattende ændringer i adskillige andre arabiske lande, fx også i det befolkningsrige Egypten. Politiske, sociale, administrative og finansielle reformer overalt i Mellemøsten er, hvad USA ønsker. Politisk og økonomisk stabilitet fjerner efter amerikansk opfattelse den væsentligste baggrund for terror.

6. En 'retfærdig' krig (moralisk forpligtelse)

Både Bush og Blair opfattede Saddam Hussein som en

moderne Hitler, det var i menneskehedens interesse at slippe af med. Den irakiske diktator havde i hundred tusindvis af irakiske liv på sin samvittighed, og hans diktatur var uden tvivl det blodigste af alle i Mellemøsten. Alene af moralske årsager burde Saddam fjernes, mente lederne i USA og Storbritannien.

7. USA som global politibetjent – FN's fallit

FN's manglende vilje og evne til at handle aktivt i afgørende situationer – ikke mindst i 1990'erne (fx på Balkan og i Afrika) – har givetvis svækket organisationens anseelse meget. Den manglende opbakning til 2003-krigen fik amerikanske topfolk til at betegne FN som "irrelevant", mens forskellige konservative aviscommentatorer anbefalede USA helt at ignorere "denne korrupte organisation". Når ikke verdenssamfundet formår at handle (effektivt), må vi selv – synes den amerikanske konklusion at være. Resultatet kunne vel være, at ved næste krise (Iran?, Nordkorea?), ville USA handle helt på egen hånd uden at søge støtte og opbakning i FN-kredse først.

8. Kina – et fremtidigt problem?

Den lynhurtige og militært uproblematisk nedkæmpelse af Irak skulle formentlig også sende et klart signal til stormagten Kina. Som nævnt i kap. 4 kunne Kina – under forudsætning af fortsat økonomisk vækst – i løbet af en generation måske udvikle sig til en virkelig konkurrent for USA på den internationale scene. Ødelæggelsen af den irakiske krigsmaskine og den fortsatte amerikanske oprustning kunne måske opfattes som en advarsel til Kina om (1) ikke at satse på et militært kapløb med USA og (2) om ikke at intervenere militært i udlandet, fx i Taiwan.

Givet er det, at Golfkrigen i 2003 ikke er gået upåagtet hen i Kina, der som nævnt ovenfor fra begyndelsen af stillede sig afvisende overfor det amerikansk/britiske angreb. Hvilke konklusioner den kinesiske ledelse måtte have draget af krigen, er ikke kommet frem.

9. Ingen over og ingen ved siden af USA

Tilbage i 1992 forfattede daværende forsvarsminister Dick Cheney og dennes næstkommanderende, viceforsvarsminister Paul Wolfowitz, et indtil nu hemmeligholdt dokument. Dokumentet, der blev lækket til amerikanske nyhedsmedier i november 2002, rådede den amerikanske administration til altid at sørge for at USA var i besiddelse af et forsvar, der var alle andre landes langt overlegent. Et sådant forsvar ville sikre, at potentielle vestlige rivaler, fx økonomiske stormagter som Tyskland og Japan, ikke ville føle det nødvendigt at opruste. Lande i "Ondskabens Akse" – Irak, Iran og Nordkorea – og andre "slyngelstater" ville således kun få kort snor af USA, der i givet fald ville være rede til en forebyggende krig. Skriftets forfattere var således af den opfattelse, at USA ikke skulle lade sig binde af internationale forpligtelser, der på nogen måde kunne stille sig hindrende i vejen for USA's totale internationale dominans.

Dick Cheney og Paul Wolfowitz blev i 1992 ikke

betragtet som centralt placerede personer i Bush Sr.'s regering, og deres anbefalinger blev ikke fulgt. I 2003 er situationen helt anderledes: Dick Cheney er i dag vicepræsident, og Paul Wolfowitz beklæder endnu en gang viceforsvarsministerposten. Meget tyder på, at tankerne i dokumentet er blevet genoplivet, og de anførte synspunkter spillede en vis rolle i Bush Jr.'s udenrigspolitiske linje: det unipolære magtsystem skulle sikres!

10. Civilisering og demokratisering af den arabiske verden

Præsident Bush fremhævede gang på gang i sin argumentation for krigen, at et vigtigt mål med fjernelsen af Saddam Hussein var at indføre et ægte demokrati i Irak, som kunne tjene som forbillede for de øvrige arabiske nationer i området. Tanken var i princippet smuk, men temmelig urealistisk. Som nævnt andetsteds var der overhovedet ingen tradition for demokrati og demokratiske spilleregler i Mellemøsten, og det er vanskeligt at se, hvorledes demokratiet skulle bringes til at fungere. Dels er demokrati mere en *proces* end en *tilstand*, og det tager år at udvikle den, og dels findes der intet fungerende civilsamfund i Irak. I praksis ville det betyde, at samtlige irakiske ledere på samtlige landets poster skulle fjernes, hvilket ville få samfundet til at bryde sammen, og det ville blive ualmindelig vanskeligt at finde de rette afløsere, fordi oppositionen er totalt splittet. Samtidig er der ingen afklaring om, hvilken type stat Irak skal udgøre i fremtiden: en enhedsstat? En føderal stat? En islamisk stat? Eller måske opdelt i en kurdisk, en shiitisk og sunnitisk del?

Med stor sandsynlighed ville et omgående, demokratisk valg resultere i et islamisk flertal af en eller anden art, og et sådant styre ville næppe være særligt pro-amerikansk ... Alt i alt forekommer et demokratisk Irak som fjern, amerikansk ønsketænkning, som næppe vil kunne realiseres inden for en lang årrække.

11. En løsning på den israelsk-palæstinensiske konflikt?

Der hersker næppe nogen tvivl om, at med Saddam Hussein ude af billedet ville en løsning af den israelsk-palæstinensiske konflikt efter USA's opfattelse ligge indenfor mulighedens grænse. Med Saddam ved magten ville Irak fortsat være et arnested for fundamentalistisk uro, der vedblivende kunne puste til utilfredsheden i de palæstinensiske områder (se punkt 3 ovenfor).

4. Den vanskelige fred

"USA er god til at føre krig, men dårlig til at administrere freden" – har det været hævdet. Korrekt er det i hvert fald, at lige så let som krigen blev vundet, lige så vanskeligt har det vist sig at få freden til at slå rod i det plagede irakiske samfund.

Fortsat uro i Irak

Selv efter at præsident Bush i begyndelsen af maj erklærede krigen for overstået, er krigshandlingerne fortsat. Daglige angreb fra Saddam Hussein-tro fanati-

kere og måske også fra udenlandske 'krigere' på engelske og amerikanske styrker har vist, at der er lang vej igen, inden et stabilt efterkrigs-Irak er en kendsgerning.

Fra april til slutningen af juni mistede 55 amerikanske soldater livet – de fleste ved ulykker, men 18 som følge af terrorhandlinger eller bagholdsangreb. Samtidig er det kommet til at stå klart, at den irakiske civilbefolknings forventninger om en hurtig ændring af et elendigt fungerende irakisk civilsamfund, ikke har kunnet indfries. Flere måneder efter de egentlige kamphandlingers afslutning var Irak stadig et lovløst samfund præget af bandekriminalitet med vilkårlige overfald på civilbefolkningen. Samtidig fungerede hverken tele-, el- eller vandforsyningerne tilfredsstillende i flere irakiske storbyer.

Befolkningens glæde over at være kommet af med Saddam Hussein var ved at blive afløst af frustration over de udenlandske besættelsestroppers manglende evne til at få det civile Irak til at fungere. I sommeren 2003 gav topfolk i den amerikanske administration udtryk for, at en langvarig besættelse af Irak formentlig ville blive nødvendig.

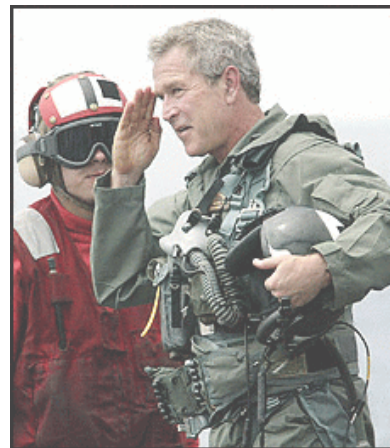
Tabere og vindere

Internationalt set er det simpelt at udpege krigens vindere og tabere. Vinderne er selvsagt USA og Storbritannien – ikke blot i militær forstand, men også økonomisk, fordi det er disse to nationer, der kommer til at afgøre, hvor lidt eller hvor meget resten af verden får at sige i spørgsmålet om genopbygningen af Irak og landets indføring i verdenssamfundet.

Politisk og økonomisk bliver modstanderne af krigen, Tyskland, Frankrig (og i mindre grad Rusland), de helt store tabere.

Politisk kan både Tyskland og Frankrig i en vis grad forventes at blive kørt ud på et sidespor af USA. USA behøver hverken EU, NATO eller FN, og udenfor disse organisationer er Tyskland og Frankrig uden egentlig indflydelse. Lidt anderledes ser det ud med Rusland, som USA foretrækker at have et rimeligt forhold til trods Ruslands ringe økonomiske formåen og begrænsede internationale indflydelse. En stor del af de centralasiatiske, tidligere sovjetstater har nemlig op til og under krigen kastet sig i favnen på USA, hvad der tydeligvis har tirret Rusland, der magtesløst har måttet se på.

Irak skønnes at skyldes den gigantiske sum af ca. 2.100 mia. kr. væk. – 1.275 mia. kr. er ubetalte krigsskadeserstatninger fra Golfkrigen i 1991, medens de resterende 825 mia. kr. er normal udlandsgæld. USA er af den opfattelse, at Iraks kommende olieindtægter

Maj 2003: Præsident Bush, der har en karriere som kamppilot bag sig, er netop landet på dækket af et hjemvendende hangarskib i californiske farvande for at hylde besætningen – og for selv at blive hyldet!

skal bruges til at genopbygge olieindustrien og modernisere landet, mens både Tyskland, Frankrig og Rusland ønsker deres tilgodehavender i Irak udbetalt. Det drejer sig om henholdsvis ca. 28 mia. kr., ca. 12 mia. kr. og ca. 58 mia. kr. Om de får det, er i øjeblikket mere end tvivlsomt. Det afgøres af USA, der ikke selv har store beløb i klemme. De tyske, franske og russiske fordringer i Irak var en ikke uvæsentlig årsag til disse landes modstand mod at fjerne Saddam med magt; med Saddam ude af spillet, ville det være mere end tvivlsomt om et nyt (USA-venligt?) styre i Irak ville honorere sine økonomiske forpligtelser.

Administrationen af Irak

Allerede i maj 2003 tilkendegav USA, at det ønskede at alle FN-restriktioner overfor Irak skulle ophæves, så landet igen frit kunne handle på verdensmarkedet. Det ville samtidig betyde, at FN ville blive frataget kontrollen med Iraks olieeksportindtægter. Både Frankrig og Rusland var modstandere af det amerikanske initiativ, mens Tyskland desperat forsøgte at komme ind i varmen igen ved at støtte det amerikanske ønske. Som et minimum for at stemme for et forslag om omgående at hæve sanktionerne insisterede Frankrig og Rusland på, at FN-inspektørerne igen skulle ind i Irak for at lede efter de forsvundne masseødelæggelsesvåben. Først når disse våben var fundet eller erklæret for ikke-eksisterende ville de gå med til at fjerne sanktionerne. Den amerikanske regering gjorde det klart, at der ikke var meget at forhandle om: enten bøjede Frankrig og Rusland sig, eller også ophævede USA selv sanktionerne, der var indført mod en regering, der ikke længere eksisterede.

I slutningen af maj 2003 nåede man så alligevel frem til enighed i FN, hvor en resolution, der i princippet gav USA og Storbritannien uindskrænket magt i Irak blev vedtaget. Til gengæld fik de øvrige stormagter lovning på at FN-inspektørerne kunne sendes tilbage til Irak på et senere tidspunkt, og at hele arrangementet skulle tages op til fornyet vurdering i sommeren 2004.

Det var ikke nogen kompromisaftale: det var i realiteten den totale ydmygelse af Frankrig og Rusland. Havde franskmændene eller russerne nedlagt veto i Sikkerhedsrådet, havde USA og Storbritannien gennemført deres planer alligevel, og FN ville have været sendt helt ned i afgrunden.

Bush og Blair i vanskeligheder

Sommeren 2003 bragte de amerikanske og britiske ledere i politiske vanskeligheder på hjemmefronten. Begge landes parlamenter følte sig i stigende grad ført

bag lyset af Bush's og Blairs bastante insisteren på, at Irak var i besiddelse af masseødelæggelsesvåben. Det amerikanske og britiske militærs manglende evne til at finde sådanne våben flere måneder efter krigens ophør medførte en hidtil uhørt indenrigspolitisk kritik af den amerikanske præsident og den britiske premierminister.

I fald de irakiske masseødelæggelsesvåben stadig eksisterer – og hvis man finder frem til dem – vil enhver politisk krise i USA og Storbritannien formentlig være drevet over. Hvis ikke, kan begge ledere løbe ind i alvorlige vanskeligheder ...

Det hele ændrer dog ikke ved, at et usædvanligt afskyeligt, despotisk regime er blevet sat fra bestillingen og at fredsforhandlingerne mellem israelerne og palæstinenserne så småt er ved at komme i gang – på amerikansk foranledning.

Litteratur:

Dansk BiblioteksCenter a/s udsendte den 3. juli 2003 et "FaktaLink" med titlen *Krigen mod Irak 2003*. I fire hovedafsnit gennemgås relativt kortfattet et antal relevante spørgsmål i forbindelse med krigen, ligesom der findes henvisninger til kildemateriale.

Magasinet *udenrigs*, nr. 2/2003 har som tema "Efter Irak-krigen".

Dagbladet *Information* bragte 05.-06.04.2003 en linkssamling over krigssatire på nettet.

Blandt den omfattende engelsksprogede litteratur skal især fremhæves den højt roste Kenneth M. Pollack: *The Threathening Storm. The Case for Invading Iraq* (Random House, New York, 2002), der er skrevet før krigen, og som diskuterer nødvendigheden af at fjerne Saddam. Bogen er anmeldt i *Weekendavisen*, 21.-27.02.2003.

Internettet rummer enorme mængder af relevant materiale (på engelsk); kodeordene er selvfølgelig "Iraq war". Et enkelt eksempel, *Librarians' Index to the Internet* fra Californien, skal her nævnes: <http://lii.org>. – Gå ind under "Current Themes" og aktivér 'War and Peace: Resources on Iraq'.

Tillæg nr. 2 – dækker perioden juli 2003 – juli 2004

Disse sider udgør et tillæg til udgivelsen Finn Madsen: *Mellemøsten i det 21. århundrede – i amerikansk perspektiv* (forlaget lee, 2002). – Teksten i kapitel 2 er hermed ajourført til juli 2004.

Den politiske og sikkerhedsmæssige situation i Irak i sommeren 2004 var tilsyneladende drastisk forværret i sammenligning med forholdene i landet i midten af 2003.

Efter præsident Bush i maj 2003 på hangarskibet Abraham Lincoln (se s. 6 i Tillæg nr. 1) havde proklameret at Irak-missionen var afsluttet, havde situationen udviklet sig til det værre på mange områder. Ikke alene var mere end 700 amerikanske soldater blevet dræbt i Irak i løbet af et år, men de kaotiske tilstande i Irak forekom mange iagttagere mere håbløse end nogensinde før. Virkeligheden så imidlertid noget anderledes og mere nuanceret ud. De mange positive forhold, der var resultatet af Irak-krigen overskyggede i realiteten helt de negative, selv om mange politikere i ind- og udland – samt i stor udstrækning også medierne – til stadighed betonedede de iøjnefaldende problemer.

Plusser ved Irak-krigen: (1) slyngelstaterne retter ind

Den lynhurtige amerikansk-britiske nedkæmpelse af Saddam Husseins militærstyrker – der selv efter 1. golfkrigs ydmygende nederlag i 1991 blev anset for Mellemøstens stærkeste (efter Israels) – fik andre af områdets vestligt kristiske magter til at ændre signaler. USA havde klart demonstreret, at man ikke var til sinds at tolerere en uberegnelig diktator midt i verdens energiforsyningscenter. Hertil kom tilkendegivelser om, at Irak skulle omformes til demokratisk væksthush, hvor effekten ad åre forhåbentligt ville smitte af på områdets talrige andre diktaturstater, ikke mindst Ægypten, Saudi-Arabien, Jordan, golf-emiraterne, Syrien, Libyen samt Iran. Især hos de tre sidstnævnte var effekten af Irak-krigen umiddelbart iøjnefaldende:

(1) Det fundamentalistiske Iran udsendte tvetydige signaler, men accepterede efter internationalt pres nølende at lade det internationale energiagentur inspicere landets atomkraftindustri for at sikre, at iranske kernevåben ikke var under udvikling. Det havde iranerne ellers i årevis afvist. Repræsentanter fra Storbritannien, Tyskland og Frankrig rejste i efteråret 2003 til Iran for at opnå en præcis aftale med styret om landets atomprogram.

Ganske vist støttede det iranske styre stadig militante palæstinensiske organisationer som Hizbollah, Hamas og Islamisk Jihad; internerede Al-Qaida terrorister blev ikke udleveret, og man fortsatte med udviklingen af mellemdistanceraketter, der i givet fald ville kunne nå Israel. Men styret havde faktisk accepteret et amerikansk tilbud om hjælp i forbindelse med et voldsomt jordskælv i begyndelsen af 2004, der krævede titusinder af dødsopfre. Og den voldsomme retorik mod "Den store Satan" (USA) blev dramatisk indskrænket.

I sommeren 2004 tydede meget på, at de vesteuro-

Foto fra de første dage efter amerikanske styrkers erobring af Bagdad: jublende irakere med det irakiske flag og Stars and Stripes, påtrykt Sylvester Stallone som Rocky fra filmen af samme navn. – Senere ændrede stemningen sig, og forholdet til amerikanerne blev mere spændt. Civilbefolkningen var bl.a. utilfreds med at vand- og elforsyningen var meget lang tid om at komme i gang og med den generelt usikre situation.

pæiske landes forsøg på at inddæmme Irans atomprogrammer alligevel ikke ville bære noget med sig. Der var dog ingen tvivl om, at USA ikke var tilfreds med den iranske adfærd, og at styret i de kommende år fortsat ikke ville være langt fra det amerikanske sigtekorn.

(2) Den mest dramatiske udvikling fandt sted i Libyen, der i årevis havde været på konfrontationskurs med Vesten. I 1986 var Libyen blevet udsat for et amerikansk flyangreb som straf for landets åbenlyse støtte til terrorismen og egen anvendelse af samme. Allerede før Irak-krigen i 2003 havde Libyen tilkendegivet, at det var interesseret i at "komme ind i varmen", idet landet stillede en milliarderstatning i udsigt til ofrene fra Lockerbie-attentatet i 1988, hvor libyske agenter havde forårsaget et terroranslag mod et vestligt fly med o. 200 dræbte. Efter Irak-krigen tilkendegav den libyske diktator Moammar Gaddafi, at landets atomvåbenprogram øjeblikkeligt ville blive standset, at international

inspektion nu var velkommen, og at emigrerede libyske jøder i Israel ville få indrejsetilladelse. Samtidig lod forskellige nyhedsmedier vide, at Storbritannien ville modtage omfattende efterretningsinformationer om Al-Qaida medlemmer, og at diplomatiske kontakter med arvefjenden Israel var indledt.

Tilsyneladende havde Gaddafi gjort en dyd ud af nødvendigheden. Det diplomatiske resultat lod heller ikke vente længe på sig: den i Vesten hidtil afskyede libyske leder blev i begyndelsen af 2004 modtaget i EU-hovedkvarteret i Bruxelles under stor pomp og pragt!

(3) Kort efter tilfangetagelsen af Saddam Hussein i december 2003 ændrede Syrien for alvor signaler. Syriens stædige (verbale!) støtte til Irak før og under krigen ændrede sig brat i begyndelsen af 2004. Efter et israelsk bombeangreb mod en påstået palæstinensisk terrorlejr nær den syriske hovedstad Damaskus i efteråret 2003 og alvorlige amerikanske advarsler syntes den syriske diktator Bashar al-Sadat at have forstået budskabet. – Amerikanerne stillede krav om, at Syrien trak et større antal soldater tilbage fra nabolandet Libanon, "redegjorde" for sit program om udvikling af kemiske våben og sin støtte til forskellige terrororganisationer samt forklarede sin rolle i en overførsel af et milliardbeløb, som Saddam Hussein kort før krigen havde foretaget til en bank i Syrien. Ingen af de nævnte forhold var i sommeren 2004 kommet til en endelig afklaring, men amerikanske trusler om sanktioner – eller det der var værre! – havde tilsyneladende haft sin virkning. Syrerne syntes indstillet på dialog.

Militært ville både Iran, Libyen og Syrien være chanceløse i en konfrontation med USA, og disse nationers diktatoriske styre ville uden videre kunne væltes. Hertil kommer, at Israel formentlig let ville kunne overtale til at hjælpe til med en evt. likvidering af især Syrien.

Plusser ved Irak-krigen: (2) ingen flygtningestrømme og ingen borgerkrig

Generelt er det gået meget bedre end frygtet m.h.t. den politiske og civile udvikling efter krigen.

En liberal og demokratisk forfatning er under udarbejdelse (se nedenfor); de forventede store flygtningestrømme blev ikke til noget, og det frygtede interne blodbad blandt sunni'er, shia'er og kurdere udeblev ligeledes. Amerikanerne havde ladet Iran forstå, at væbnet iransk støtte til shia'erne i det sydlige Irak ikke ville blive tolereret; også kurderne i nord accepterede det amerikanske krav om ikke at udråbe en kurdisk stat i det nordlige Irak.

Plusser ved Irak-krigen: (3) fjernelsen af Saddam

De manglende fund af irakiske masseødelæggelsesvåben har ikke kunnet ændre ved den kendsgerning, at en ualmindelig modbydelig og ondsindet diktator ikke længere var ved magten i Irak.

Fund af talrige massegrave tydede på, at Saddam Hussein var en af det 20. århundredes allerstørste massemordere. Tortur, voldtægter af pårørende til arresterede, massefængslinger og henrettelser hørte til dagens orden i Saddams Irak, og vestlige humanitære organisationer og forskningsnetværk peger samstemmende på, at mindst 300.000 irakere blev dræbt under Saddam Husseins styre. Fx blev o. 5.000 indbyggere i den

kurdisk-irakiske by Hablaja myrdet med giftgas i 1988 nedkastet af irakiske fly; så sent som i 1998 blev mindst 2.000 fanger i Abu Ghraib-fængslet henrettet på én dag – tilsyneladende på grund af pladsmangel! I 2000 indførte Saddam-styret tungeafskæring i fuld offentlighed overfor personer, der vovede at kritisere ham selv eller hans familie.

FN har beregnet, at Irak i perioden 1991-2003 havde en overdødelighed på ca. 700.000 børn grundet de stramme handels sanktioner mod Irak, der medførte mad- og medicinmangel. Saddams styre prioriterede ikke folkesundheden højt; i stedet gik pengene til udbygning af militæret og præsidentpaladserne. At børnedødeligheden så voksede enormt, forstod Saddam dygtigt at udnytte propagandamæssigt i international sammenhæng: i stor udstrækning blev det opfattelsen i de vestlige medier, at irakiske børn døde p.g.a. sanktioner, indført af FN på foranledning af vestmagterne!⁴

Lægges alle tal sammen – herunder de omkomne fra Saddams mange krige – nærmer tallet sig 2 millioner døde.

– og minusser! (1) voksende uro

Tilsyneladende havde amerikanerne haft et naivt håb om, at nedkæmpelsen af det irakiske militær automatisk ville medføre fred, ro og stabilitet i landet. Det skete slet ikke, og den amerikanske besættelsestyrke viste sig hurtigt at være altfor dårligt forberedt på, hvad der ville komme. Omfattende gidseltagninger af både udenlandske civile og militærfolk, videooptagelser af likvideringer (halshugning og afskæring af hoveder), talrige selvmordsanslag i form af bombeangreb mod koalitionsstyrker og deres irakiske hjælpere, sabotage mod olie-rørledninger o.m.a. gjorde tilværelsen i det nye Irak uholdbar for mange af landets indbyggere.

Adskillige grupper har været og er stadig involveret i uroen:

(1) Ekstremistiske sunni'er med fortid i Baath-partiet og Saddam-styret, der for enhver pris vil forhindre de mere talstærke shia'er i at få for stor magt.

(2) Ekstremistiske shia'er, fx militslederen Muktada al-Sadr, som afvises af et flertal af shia'erne, men som nyder en vis popularitet for sin militære modstand mod de amerikanske styrker.

(3) Saddam-tro militser, som stadig må antages at eksistere, og som næppe vil have nogen fremtid i et demokratisk Irak.

(4) Udenlandske islamister med en eller anden tilknytning til al-Qaida eller tilsvarende terrornetværk, der for enhver pris vil bekæmpe de vestlige bestræbelser på at indføre demokrati i Irak.

– og minusser! (2) amerikanske brøler

Afsløringer af amerikanske fangevogteres mishandling

⁴ Debatten om hvor ansvaret for de mange døde børn i Irak skal placeres fortsætter med uformindsket kraft. Jesper Vind Jensens artikel "Synderregister" i *Weekendavisen*, 12.-18. marts 2004 giver en god oversigt over debatten om denne problemstilling og over Saddam Husseins forbrydelser generelt.

Den store Saddam-statue i Bagdad, der noget usmart – og provokerende! – kortvarigt blev forsynet med et amerikansk flag.

Amerikanske soldater søger efter irakiske massegrave – ofre for Saddams forbrydelser.

af internerede irakere i det tidligere så berygtede Abu Ghraib-fængsel i Bagdad kom til at koste den amerikanske regering dyrt overalt i verden. Medierne flød fx over med fotos af hoverende kvindelige amerikanske fangevogtere, der tvang nøgne irakiske fanger til at indtage homoseksuelle positioner. Den urimelige ydmygelse af irakerne tålte på ingen måde sammenligning med Saddams grusomheder mod sit eget folk, men opinionen i den arabiske verden – og i Europa – rasede over amerikanernes adfærd, som mange så iværksat af den amerikanske regering. En omgående amerikansk retssag mod de skyldige med betydelige fængselsstraffe til følge syntes at have lagt en dæmper på kritikken, men skadevirkningerne kan risikere at vare i årevis.

I det hele taget har det i det forløbne år ikke været vanskeligt at påpege større og mindre amerikanske fejltrin i Irak: (a) amerikanske soldater, der inden den store Saddam-statue i Bagdad faldt, forsynede denne med et amerikansk flag (som tegn på erobring og ikke befrielse), og først for sent fik det erstattet med et irakisk; (b) de manglende forsøg på umiddelbart efter krigen at hindre den irakiske administrations totale sammenbrud og de efterfølgende plyndringer, der lagde ministerier, museer, m.v. øde; (c) de tusindvis af irakere, der stadig

sidder interneret, og som besættelsesmagten ikke ved hvad den skal stille op med; (d) opløsningen af den irakiske hær på o. 400.000 mand, som ikke fik nye opgaver og i hvis rækker til stadighed må eksistere nye rekrutteringsmuligheder for amerikanernes modstandere, (e) tildelingen af kontrakter om genopbygningen til især amerikanske firmaer, som ikke har været alt for interesserede i at bruge lokal arbejdskraft, og (f) manglen på uddannelse af fængselspersonale og styring af samme.

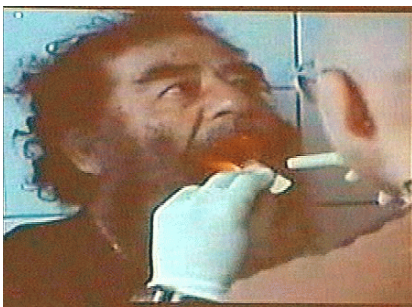
Præsident Bush og premierminister Blair i vanskeligheder

Det forhold at deres respektive efterretningstjenester så kraftigt havde betonet dels (1) Iraks faktiske besiddelse af masseødelæggelsesvåben (biologiske og kemiske samt forløbere for atomare) og (2) Saddams samarbejde med Osama bin Ladens terrororganisation al-Qaida, kom til at koste de to ledere dyrt i popularitet i hjemlandet. Ingen af de to anklagepunkter mod Irak havde efterfølgende vist sig at kunne bevises! Både i USA og Storbritannien blev der nedsat kommissioner til undersøgelse af, hvorfor efterretningstjenesterne kunne tage så meget fejl: Saddam havde i 2003 ikke været i besiddelse af de frygtede våben (indtil medio 2004 var der faktisk ingen spor overhovedet), og der havde ikke kunnet føres bevis for et egentligt samarbejde mellem Irak og al-Qaida, fx m.h.t. 11. september-katastrofen i New York og Washington.

Hverken Bush eller Blair blev imidlertid personligt kritiserede i undersøgelserne for at være gået i krig på et falsk grundlag. Men det var tydeligt, at efterretningsorganisationerne ikke havde vist sig tilstrækkeligt effektive – for nu at sige det mildt. Den amerikanske CIA-chef måtte som følge heraf gå af. Både Bush og Blair pointerede, at de alene var gået i krig, fordi Irak ikke levede op til FN's resolutioner og krav om samarbejde. Det var et synspunkt, som den danske statsminister Anders Fogh Rasmussen tilsluttede sig. – Derimod blev den indenrigspolitiske kritik hård, idet oppositionen i alle tre lande anklagede de respektive regeringer for at have startet Irak-krigen på et falsk grundlag.⁵

Tyskland, Rusland og i særlig grad Frankrig fortsatte med at betone uenigheden om behandlingen af Irak, og medio 2004 var Frankrig stærkt imod at inddrage NATO i sikkerhedsproblematikken omkring Irak. Præsident Bush var på det rene med, at FN måtte mere på banen i Irak, selv om han tidligere uforbeholdent havde afvist at give organisationen nogen væsentlig indflydelse. Problemet var imidlertid, at FN mellem 1. og 2. Irak-krig havde afsløret en iøjnefaldende inkompetance og handlingslammelse, der i årevis havde tilladt Saddam at lege kispus med resten af verden. De tre ovennævnte lande bar en væsentlig del af ansvaret herfor;

⁵ Se fx debatterne i Folketinget i efteråret 2003 og foråret 2004: www.folketinget.dk. Se også statsminister Anders Fogh Rasmussens redegørelse ved Folketingets åbning 09.10.2003 og den efterfølgende debat i tinget.

I december 2003 blev Saddam Hussein taget til fange af amerikanske styrker i nærheden af sin hjemby Tikrit i det centrale Irak. – "Ladies and gentlemen, we got him!", som det blev udtrykt i tv af den amerikanske administrator i Irak.

Øverst til venstre: Saddam undersøges (for giftampuller?) af en amerikansk læge. Øverst til højre: Saddam i sine velmagtsdage som præsident. Nederst: Amerikanske soldater viser fotostater med Saddams underjordiske skjulested.

alle tre var som nævnt andetsteds betydelige irakiske kreditorer og syntes mere interesserede i at lave forretninger med Saddam Hussein end at få ham fjernet.

Den politiske situation i Irak

I det politiske spil om magten i Irak eksisterede der i foråret 2004 tre hovedgrupperinger:

(1) Shia-muslimerne, der udgør ca. 60% af den omkring 25 mio. store irakiske befolkning. Shia'erne var hovedsageligt placeret i det sydlige Irak og stærkt undertrykte af Saddam Husseins verdslige og sunni-baserede styre. Nu øjnede mange shia-ledere muligheden for at udnytte flertallet og indføre en islamisk stat med lovgivning efter Koranens forskrifter. Noget sådant ville amerikanerne og briterne næppe acceptere, eftersom målsætningen hele tiden havde været at indføre et demokrati i Irak. Shia'ernes øverste og meget indflydelsesrige religiøse leder, Sayyed Ali al-Stani, blev anset som moderat og ønskede tilsyneladende ikke at sammenblande politik og religion.

(2) Sunni-muslimerne udgør 15-20% af befolkningen, og bor især i den mellemste del af landet omkring Bagdad, Falluja og Tikrit. Sunni'erne er tilsyneladende kun i mindre grad interesseret i islamisk lovgivning og

mange ledere ønsker en klar grænse mellem politik og

"De, der forfærdes over, at de allierede handlede uden opbakning fra Sikkerhedsrådet, overser, at FN ikke er et mål, men et middel. Vi skal bruge FN i videst muligt omfang. Men når FN svigter, som det lejlighedsvis gør, f. eks. i Kosovo, må vi handle selv. Vi kan ikke deponere vores samvittighed hos et FN, hvor diktaturstater har så stor indflydelse, og hvis indretning afspejler en verdensorden af i går. FN skal tjene som middel til at nå vores mål om en civiliseret verden, FN skal ikke tjene til beroligelse af denne verdens diktatorer. De skal sove så uroligt om natten, som deres ofre gør. Vi behøver ikke frygte for, at slynge-stater vil bruge vores begrænsede respekt for FN til at starte krige, når det passer dem, for det gør de uanset hvad. Vi skal kun passe på, at vi aldrig svigter vores idealer, for Abu Greib har vist os konsekvenserne heraf. Hvis der var et syndefald i Irak, er det kun en påmindelse om, at vi er fejlbarlige, ikke at vi tager fejl.

Professor, dr. jur. Jesper Lau Hansen i en kronik i *Berlingske Tidende*, 24.05.2004

religion, selv om de fleste ikke er særligt præcise i deres krav til en ny forfatning. Den nuværende lov fra 1959 om personlig frihed (og ikke-religiøs lovgivning) skulle ifølge en beslutning fra det midlertidige regeringsråd i slutningen af 2003 afskaffes og erstattes af de forskellige grupperingers "egne traditioner". – Dét afviste amerikanerne, for det ville fx betyde, at traditionelle demokratiske regler let ville overskygges af en mere fundamentalistisk lovgivning.

(3) Kurderne (omkring 15% af befolkningen) i det nordlige Irak er i religiøs henseende sunni-muslimer, men særdeles bevidste om deres egen identitet. Kurderne ønsker under ingen omstændigheder en islamisk stat og har siden den 1. golffkrig i 1991 nydt udstrakt selvstyre – beskyttet af et vestligt flyveforbud for Saddams luftvåben. Kurderne ønsker et kraftigt regionalt selvstyre og vil ikke acceptere større indblanding fra en central irakisk regering. Samtidig ønsker kurderne betydelig indflydelse på oliepengenes anvendelse, eftersom en stor del af den irakiske olie kommer fra det nordlige Irak.

Planerne for Irak

I slutningen af maj 2004 udpegede FN's særlige udsending – med amerikanske og britiske besættelsesstyrker som garant for opretholdelse af ro og orden – et midlertidigt styre. I realiteten var det dog USA, der bestemte, hvilke personer, der skulle have hvilke jobs (se næste afsnit). De ca. 140.000 amerikanske soldater og ca. 11.000 britiske skulle forblive i Irak foreløbig og i hvert fald så længe det nye irakiske styre ønskede det. Fra 1. juli blev så den formelle magt overdraget til irakerne selv. Herefter var de amerikanske planer, at der i januar 2005 skulle vælges en ny nationalforsamling, og en folkeafstemning om en ny forfatning skulle finde sted i oktober samme år. Inden udgangen af december

Bestialske mord på tilfældige udenlandske gidsler var hverdagskost i Irak efter den britisk-amerikanske erobring af landet. – Øverst optræder ukendte terrorister på video vist på mellemøstlige tv-kanaler med et filippinsk gidsel, der slap med livet efter at den filippinske regering havde lovet at trække sine (yderst få) militærfolk hjem. – Så heldig var gidslet nederst ikke: han fik hovedet skåret af for åben skærm!

2005 skulle der endvidere vælges et permanent styre.

Iraks nye overgangsregering og statsledelse bestod i juni 2004 af præsident Ghazi Yawar, der var sunni-muslim og formand for det midlertidige regeringsråd, der var blevet udpeget af USA i sommeren 2003. Dens nærmeste medarbejdere udgjordes af to vicepræsidenter. De reelle magtbeføjelser i den tre mand store irakiske statsledelse var begrænsede og mest af ceremoniel art. Som ny premierminister og leder af den 30 mand store regering udnævntes Ayad Allawi, der var shia-muslim. Regeringens vigtigste opgave bestod i at forberede parlamentsvalget i januar 2005.

Irak på rette vej

At det al uro til trods går den rigtige vej i Irak, er der ingen tvivl om. Men lige så sikkert er det, at det bliver en lang og tornefyldt vej for besættelsesmagterne Storbritannien og USA; hvorvidt endemålet om et demokratisk Irak (i givet fald det første i den muslimske verden!) kan realiseres, må fremtiden vise.

Det er i denne forbindelse værd at tænke på, at det vestlige Tyskland efter nazismens fald i 1945 var et totalt kontrolleret land indtil 1949, hvor de første frie valg afholdtes. Reelt var landet besat indtil 1955. Ifølge meningsmålinger fra begyndelsen af 1950'erne ønskede ikke mindre end 40% af tyskerne sig tilbage til Hitler-tiden med dens 'trykhed', mens andre 40% foretrak kejsertidens tilstande i 1914. Kun 5% betragtede vestmagternes besættelse og fremtiden med optimisme.

I midten af 2004 syntes roligere tilstande på vej i Irak, selv om det lejlighedsvis kunne se anderledes ud!

Krigen mod Saddam Hussein i 2003 forekom trods alt at være "den helt rigtige krig – mod den helt rigtige modstander – på det helt rigtige tidspunkt, men desværre med den forkerte begrundelse!" – som det har været hævdet i debatten.

Litteratur:

Faktalinket "Krigen mod Irak 2003" blev udsendt i en nyrevideret udgave pr. 26.02.2004 på internetadressen <http://www.faktalink.dk/publish.php?linknavn=krir>. Alle uddannelsessøgende har gratis adgang til materialet fra Dansk Bibliotekscenter a/s: www.faktalink.dk.